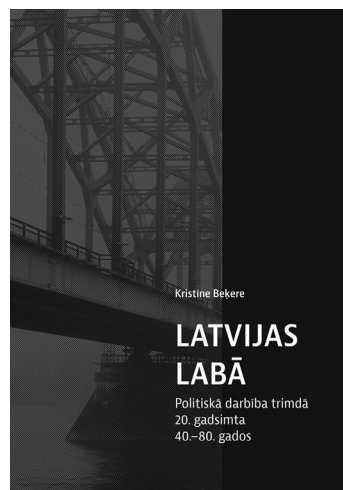

Raimonds Cerūzis

Dr. hist., asoc. prof., Latvijas Universitātes Vēstures
un filozofijas fakultāte

Dr. hist., asoc. prof., Faculty of History and
philosophy, University of Latvia

Kristīne Beķere. *Latvijas labā: Politiskā darbība
trimdā 20. gadsimta 40.–80. gados*. Rīga:
LU Akadēmiskais apgāds, 2022. 303 lpp.: il.
ISBN 978-9934-18-870-1

The book Latvijas labā: Politiskā darbība trimdā 20. gadsimta 40.–80. gados (For the Good of Latvia: Political Activities of Latvian Exiles from the 1940s through the 1980s), written by the chief editor of The Journal of the University of Latvia. History (Latvijas Universitātes Žurnāls. Vēsture), historian Kristīne Beķere focuses on the political actions of Latvian exiles in the Western world during the postwar, and especially, Cold War era. The purpose of the study is to provide an overview of the activities of the Latvian exiles related to the protest movement against the occupation and annexation of Latvia by the USSR. The book defines many periods of exiles' activities. K. Beķere has identified the most important activities for each stage of history and describes them in a chronological order. Thus, for example, the author describes the period of the emergence of exile after the Second World War, the strengthening of exile organisations, and the development of political activities during the escalation period of the Cold War in the 1950s and 1960s, and the period since the 1970s (Cold War relaxation or detente phase), which created new more active forms of exile's international protest against the occupation of the Baltic. K. Beķere's book marks the increasing attention in historiography towards the history of the Latvian exiles. In recent years, for example, a voluminous book by the US–Latvian historian Andrejs Plakans has been published. The book

For the Good of Latvia is one of the important contributions to systematise both – the information about the political history of the Latvian exile community and its important information work in the world mostly during the Cold War era.

2022. gada rudenī Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds klajā laida Latvijas vēstures doktores, izdevuma “Latvijas Universitātes Žurnāls. Vēsture” galvenās redaktore Kristīnes Beķeres sarakstīto grāmatu “Latvijas labā: Politiskā darbība trimdā 20. gadsimta 40.–80. gados”. Latvijas historiogrāfijā nozīmīgās 300 lappušu biežās monogrāfijas informācijas bāzi veido autore vairāku gadu pētniecības darbs. Pamatā grāmata balstās uz autore 2020. gada rudenī sekmīgi aizstāvētā promocijas darba, bet ir papildināta ar jaunām teorētiskām un historiogrāfijas atziņām. Atminos, ka jau autore promocijas darba aizstāvēšanas gaitā iezīmējās galvenās veikuma pozitīvā vērtējuma tendences. Proti, gan 2020. gadā, gan šobrīd joprojām K. Beķeres pētījums ir nozīmīgs latviešu trimdas sabiedriski politiskās darbības apkopojums, kas reflektē brīvajā Rietumu pasaulē dzīvojošo latviešu aktivitātes Latvijas neatkarības idejas uzturēšanai, kuru lielākā daļa attiecināma uz Aukstā kara periodu.

Latviešu trimdas izveidei pēc atkārtotās padomju okupācijas bija daudz vēsturisko paralēlu ar igauņu un lietuviešu līdzīgiem likteņiem, tādēļ likumsakarīgi, ka kolēģes monogrāfiju jau agri ir ievērojuši un novērtējuši arī citi speciālisti baltiešu kopienā. Tā, piemēram, recenzija par grāmatu 2023. gadā publicēta plaši respektētajā *Journal of Baltic Studies*, kur K. Beķeres paveiktais pozitīvi raksturots kā enciklopēdiska rakstura pārskats par latviešu trimdas darbību Rietumos līdz PSRS sabrukuma sākumam.¹ Te jāpiemin, ka līdzīgi ievadā to raksturo arī pati autore, nosaucot savu darbu par pārskata pētījumu (9. lpp.). Kopumā šādam vērtējumam jāpiekrīt, jo grāmatā ir identificēti un sistematizētā hronoloģiskā formā aprakstīti svarīgi procesi un kā piemēri plašāk izklāstīti atsevišķi notikumi, kas sniedz priekšstatu par trimdas politiku, precīzāk – starptautisko un informācijas izplatīšanas politiku, kas vērsta uz Baltijas okupācijas aktualizāciju Rietumu pasaulē un pretdarbību spēcīgajai krievu propagandai.

Lasot K. Beķeres darbu, pārliecināties, ka līdzšinējā trimdas politisko aktivitāšu pētniecība bijusi fragmentēta atsevišķos rakstos gadagrāmatās, žurnālos un presē. Lielākajā daļā šo rakstu nav izsekojama informācijas bāze, un bieži tie balstās uz personīgām atmiņām, tādēļ drīzāk uztverami kā publicistika. “Latvijas labā” uzzinām, ka trimdas politiskās aktivitātes visplašāk izpētītas un, šķiet, arī avotos aprakstītas saistībā ar Britu sadraudzības valsti – Austrālijas un

---

1 Graudiņš, Māris (2023). Book Review. Kristīne Beķere. Latvijas labā: politiskā darbība trimdā 20. gadsimta 40.–80. gados. *Journal of Baltic Studies*, 54 (3), pp. 681–684.

Jaunzēlandes sarūgtinošo, PSRS nolūkiem iztapīgo Baltijas aneksijas atzīšanu 20. gadsimta 70. gadu Aukstā kara atslābuma posmā (11. lpp.). K. Beķeres darbs nenoliedzami ir oriģināls tieši savā avotus un historiogrāfiju sistematizējošā un apkopujošā formā – tādējādi tas aizpilda nozīmīgu akadēmisku nišu latviešu diasporas vēsturē.

Vēlētos teikt varbūt pat ko tādu, kas tieši autores tekstā nav formulēts – “Latvijas labā” latviešu publiku sagatavo vispārējai tendencei, kas liecina, ka ir noslēdzies zināms cikls Baltijas valstu un pasaulē izkaisīto baltiešu vēsturē, kas likumsakarīgi vainagojas ar virkni pētījumu. Par to varētu liecināt tas, ka trimdas apkopojosās, tostarp politiskās vēstures jomā nesen piedzīvoti arī citi vērtīgi pienesumi. Laikā, kad K. Beķere izdošanai gatavoja savu monogrāfiju, latviešu trimdas vēsturei veltītu pētījumu “Trimdinieki pret paša gribu: latvieši Rietumos pēc Otrā pasaules kara” 2021. gada pavasarī angļu valodā klajā laida pazīstamais ASV latviešu vēsturnieks Andrejs Plakans.² Kādreizējais Aiovas Universitātes profesors A. Plakans “vecās trimdas” kopienā uzskatāms par zinošu autoritāti, bet viņa grāmata – autora akadēmiskās un personīgās pieredzes atspoguļojums par latviešu diasporu Rietumos, kas aptver līdz šim par trimdu vienkopus publicētās informācijas rekordu – 742 lappuses!

Abu kolēģu grāmatas latviešu Rietumu diasporas kontekstā ir ārkārtīgi nozīmīgas, tajās atrodams gan kopējais, gan atšķirīgais, tādēļ te ir vietā neliels salīdzinājums. Daudzējādā ziņā abi aplūko līdzīgas, bieži identiskas norises, arī strukturāli grāmatās ir daudz objektīvu un neizbēgamu paralēļu – abas var kalpot kā vērīgas rokasgrāmatas trimdas norišu izziņai. Kaut arī sarakstītas dažādās valodās, abas tapušas veiklā, stilistiski nevainojamā formā, kas ir atdarināšanas vērts, jo labi palīdz saprast sarežģīto starptautisko stāvokli un ar mītnes valstu specifisko situāciju saistītos trimdinieku aktivitāšu procesus. Līdzīgi kā K. Beķeres pētījumā, arī A. Plakana grāmatā dominē Aukstā kara laika tēlojums, kas aizņem astoņas no deviņām nodaļām. Toties atšķirībā no K. Beķeres A. Plakans apraksta arī nesenāko vēsturi, bet tikai vienā noslēdzošajā nodaļā un drīzāk konspektīvi. Tādējādi abi autori historiogrāfijā gandrīz vienlaicīgi iezīmējuši tendenci, ka trimdas norisēs Aukstā kara ietvari ir nozīmīgākie. Tas arī ir labi saprotams, jo trimda kā fenomens raksturo Latvijas okupācijas laiku, ne vairs posmu pēc neatkarības atjaunošanas. Arī atšķirību abu autoru pieejā ir daudz. Piemēram, A. Plakana darbs ir vairāk apkopojošs, operē ar daudzpusīgu statistikas materiālu, tostarp ietver arī latviešu trimdas sabiedrības aspektus (strukturūru, integrāciju, asimilāciju u. c.), kā arī izklāsta kultūras, valodas un identitātes

---

2 Plakans, Andrejs (2021). *The Reluctant Exiles: Latvians in the West after World War II*. Paderborn: Brill, F. Schöningh, 742 pp.

saglabāšanas centienus, aizskar pat bieži neērtos un pretrunīgi vērtētos sakarus ar okupēto dzimteni dažādos periodos utt. Tā kā A. Plakana grāmata ietver arī nozīmīgo pēdējo diasporas (agrākās trimdas) attīstības posmu pēc Trešās atmodas līdz mūsdienām, tas liek uzdot daudz jautājumu par diasporas nākotnes izredzēm un nozīmi latviešu nācijai un Latvijai. Diemžēl secinājumi par “vecās trimdas” dzīvotspēju un nozīmi Latvijas nākotnei jāizdara visnotaļ pesimistiski. Šķiet, kā atzīst gan K. Beķere, gan A. Plakans, šī starptautiskajā arēnā tik nozīmīgā Latvijas un visu trīs Baltijas valstu tiesiskās nepārtrauktības uzturētāja dzīvības spēks neatgriezeniski izsīkst vai vismaz transformējas.

K. Beķere un A. Plakans ir sastapušies ar līdzīgām problēmām avotu izpētē. Latviešu diasporas vietējie arhīvi ASV, Austrālijā un Rietumeiropā bieži ir nepilnīgi vākti, fragmentāri un nesistematizēti. Tādēļ to apguve prasa milzu ieguldījumu un ir patiesi izaicinājums turpmākajai pētniecībai, jo vispirms nepieciešams ilgstošs darbs, lai atbilstoši arhīvniecības principiem dokumentus apkopotu, sistematizētu, aprakstītu utt. Māc šaubas, vai katrā latviešu kopienā Rietumu pasaulē atradīsies kāds profesionāls arhivārs, kas to spētu pārskatāmā nākotnē veikt. Turklāt lielas grūtības pētniekiem rada milzu attālumi, kas jāpārvar no viena arhīva līdz citam, gan tos sistematizējot, gan pētot. Jāatzīst, ka šajā jomā tieši K. Beķeres “Latvijas labā” uzrāda patiesi atzīstamus rezultātus, pētījumā līdztekus Latvijas, ASV, Kanādas, Francijas u. c. valstu arhīviem integrētas, piemēram, Amerikas Latviešu apvienības biroja, Lielbritānijas Latviešu dokumentācijas centra un Minsteres Latviešu centra arhīvu licības. Nenoliedzami, ka šo arhīvu turpmāka apgūšana var nest vēl daudz interesanta, jo īpaši par Trešās atmodas norisēm un Latvijas neatkarības atgūšanas procesu.

Gan šajā recenzijā aplūkotais K. Beķeres darbs, gan garāmejojot pieminētā A. Plakana apjomīgā grāmata raksturojamas kā sastāvdaļas pašlaik novērojamā pētniecības tendencē par trimdu, kas aptver visu baltiešu emigrāciju bipolārās pasaules laikmetā. Pavisam nesen akadēmiskās intereses pieaugums par savu trimdas kopienu bijis arī ziemeļu kaimiņiem igauņiem, kuriem tajā pašā vācu izdevniecības “Brill-Schöningh” sērijā “Uz divu pasaulu robežas” (*On the Boundary of Two Worlds*), kurā izdota A. Plakana grāmata, 2022. gada sākumā nācis klajā jauniem atzinumiem bagāts igauņu pētnieka Pauli Heikkilē darbs par trimdu Aukstā kara sākumposmā.³ Arī igauņu pētnieku saistījuši tieši starptautiski politiskie trimdas darbības aspekti (darbība tā sauktajā “Apspiesto Eiropas tautu asamblejā”), par kuriem līdzīgi interesējusies K. Beķere. Tādēļ var

---

3 Heikkilä, Pauli (2022). *Estonia as a Captive Nation: International Cooperation in Exile within the Assembly of Captive European Nations, 1954–1972*. Paderborn: Brill, F. Schöningh, 318 pp.

runāt pat par zināmu kvalitatīvu kāpumu abu nāciju trimdas pētniecībā kopumā. Perspektīvā tas paver iespēju veidot baltiešu trimdai veltītu apvienotu pētījumu, kas iezīmētu kopīgās un atšķirīgās tendences baltiešu emigrācijā, kā arī ļautu, piemēram, objektīvāk izvērtēt latviešu trimdas pārstāvju teikto un runāto par latviešu šķietami vadošo lomu baltiešu trimdas aktivitātēs. Akadēmisks izaicinājums šeit gan būtu lietuviešu trimdas piemērs, kur vērojami atšķirīgi vēsturiskie apstākļi, emigrācijas un diasporu problēmas, kas saistītas ar pirmskara teritoriālo mainību (poliskā Viļņa un vāciskā Klaipēda) un šķietami sadrumstalo trimdas tematiku bezgalīga skaita problēmās un polemikās.⁴

Svarīgas Baltijas valstu okupācijas jautājuma kontekstā ir arī 1939. un 1940. gadā no Latvijas un Igaunijas izceļojušo vācbaltiešu aktivitātes. Tādām personībām kā starptautisko tiesību un politikas speciālistiem Dītriham Andrē Lēberam (*Dietrich André Loeber*), Borisam Meisneram (*Boris Meissner*) un Baltijas valstu vēstures pētniekam Georgam fon Rauham (*Georg von Rauch*) bija milzu loma Baltijas valstu jautājuma starptautiskajā popularizēšanā Rietumu pasaulē Aukstā kara periodā. Nenoliedzot, ka pastāv tiesiski (piem., pavalstniecības) aspekti, kas neļauj vienkāršā veidā pieskaitīt vācbaltiešu emigrantus pie baltiešu trimdas, faktiski viņi savā likteņa kopībā pēc kara jutušies līdzīgi kā emigrējušie latvieši un igauņi. Lai gan K. Beķeres monogrāfijas nosaukumā figurē etniski nekonkretizēta vispārēja trimda, baltiešu trimdas, ieskaitot vācbaltiešus, vēsturiskā mijiedarbība te tomēr neiezīmējas. Diemžēl baltiešu trimdas kopienų integrējoša vai vismaz etnisko mijiedarbību reflektējoša tendence pagaidām nav novērojama nevienā no pētījumiem, kas K. Beķeres grāmatā atzīto trimdas vēstures pētniecības partikulārismu un sadrumstaloību neļauj pārvarēt.

Vērtējot K. Beķeres paveikto kontekstā ar citām aktivitātēm baltiešu trimdas izpētē, konstatējams, ka 21. gadsimta trešā desmitgade ir iezīmējusies ar vērā ņemamu progresu latviešu trimdas (tagadējās diasporas) Rietumu pasaulē izpētē un aplūkotā monogrāfija te ir nozīmīgs pienesums. Turklāt, par spīti šķietamajai akadēmiskajai ievirzei, "Latvijas labā" ir lielisks informācijas avots visiem, kam interesē latviešu nācijas un tās kopu vēsture. Konkrēti pievērstoties grāmatas saturam, vēlos atzīmēt, ka tajā dominē izteikti akadēmiska pieeja. Precizitāti un zinātniskumu jūt gan darba uzbūvē, kas ir perfekti sakārtota, gan teksta izteiksmes formā. Autore veikumam piemīt dziļums starptautiski politisko jautājumu atspoguļojumā, kas to padara par īpašu trimdas pētniecības sfērā un nenoliedzami trimdas tematu paceļ jaunā, daudz augstākā zinātniskā līmenī.

---

4 Sk., piemēram: Balkelis, Tomas; Davoliūtė, Violeta (eds.) (2016). *Population Displacement in Lithuania in the Twentieth Century*. Amsterdam: Brill, Rodopi, 288 pp.

Kā jau pieņemts akadēmiskos pētījumos Latvijā, monogrāfijas sākumā autore vispirms pievērsusies teorētiskajiem jautājumiem. Tā, piemēram, viņa skaidro vairākus jēdzienus, kas izmantoti, apzīmējot latviešus, kas pēc Otrā pasaules kara izklīduši Rietumu pasaulē, par atbilstošāko atzīstot vispārīgā jēdziena “trimda” lietojumu, kas plaši iesakņojies latviešu sabiedrībā gan pašmājās, gan diasporā un labi raksturo emigrantu starptautisko statusu un pašnovērtējumu Baltijas valstu okupācijas laikā (35.–44. lpp.).

Grāmata balstīta klasiskā hronoloģiskā pieejā. Trimdas darbības aprakstu autore sāk ar trimdas izveidošanos Otrā pasaules kara izskaņā okupētās Vācijas bēgļu nometnēs un atsevišķajām brīvības atgūšanas aktivitātēm (59.–78. lpp.). Tam seko stāstījums par trimdas organizāciju izveidi un politiskās darbības uzsākšanu (79.–108. lpp.). Turpmāk nodaļās detalizētāk aplūkotas trimdas publikācijas – informācijas izplatīšanas darbs par Baltijas valstīm (109.–124. lpp.), bet atsevišķā nodaļā lieliski ar plašiem piemēriem raksturots, ka Baltijas okupācijas jautājuma ikgadēja starptautiskā aktualizēšana piekopta svētku (īpaši 18. novembra), kā arī atceres dienu laikā (125.–146. lpp.). K. Beķere ir trāpīgi aprakstījusi atsevišķo trimdas attīstības posmu raksturīgās iezīmes. Tā, piemēram, Aukstā kara eskalācijas posmā (20. gs. 50.–60. gadiem veltītā nodaļa) latviešu trimda iesaistījies Rietumu pasaulē plaši novērojamajā pretkomunistiskajā kustībā (147.–174. lpp.). Līdzīgi atšķirīgas iezīmes autore identificējusi noslēdzošajās divās darba nodaļās aprakstītajā trimdas periodā kopš 20. gs. 70. gadiem līdz Trešās atmodas sākumam (175.–240. lpp.). Tolaik sakarā ar starptautiskajām izmaiņām notika trimdas politiskās darbības sarosīšanās – oriģinālu, patstāvīgu un sistemātisku starptautisku aktivitāšu organizēšana, nereti ciešā kopdarbībā ar pārējām divām baltiešu trimdas kopienām. Kā provocējošs faktors jauna limeņa aktivitātēm šajā trimdas attīstības cēlienā identificēti Rietumu–Austrumu izlīguma meklējumi, kuru ietvaros, piemēram, virknē Rietumvalstu valdību apsvēra iespēju atzīt Baltijas inkorporāciju PSRS sastāvā vai pat to faktiski izdarīja. Tāpat plašu darbības lauku latviešu un daļēji arī abu pārējo Baltijas valstu pamattautu trimdas aktivitātēm radījis grāmatā aprakstītais Helsinku process un Eiropas Drošības un sadarbības apspriede. Kopumā trimdas politisko notikumu aprakstu K. Beķere pietuvina Trešajai atmodai, bet šo nozīmīgo vēstures pavērsieni neietver.

Pat rūpīgam lasītājam un trimdas vēstures pazinējam, šķiet, grūti atrast darbā faktu kļūdas. Arī man tādas bija grūti pamanīt, atskaitot dažas nebūtiskas, kas nekādā gadījumā nemaina lietu faktisko stāvokli, piemēram, 11.11.1980. Madridē latviešu mācītājs Māris Ķirsons nepārgrieza vēnas (216. lpp.), lai protestā pret okupāciju ar savām asinīm aplietu PSRS karogu, bet gan ārstu vadībā viņam tika veikti adatu dūrieni vēnās. Arī secinājumi ir izsvērti, bet neizslēdz diskutablumu. Tā, piemēram, šeit piesauktās tā dēvētās “vecās trimdas” pārstāvju

jūtas varētu sāpināt secinājums, ka Trešā atmoda okupētajā Baltijā “nebija un arī nevarēja būt trimdas nopelns” (245. lpp.). Ņemot vērā kaut vai trimdas ieguldījumu radio “Amerikas Balss” un “Radio Brīvā Eiropa” raidījumos, ko paslepus klausījās daudzi, iespējams, vairākums latviešu ģimeņu okupētajā Latvijā, varētu pieļaut, ka šie raidītāji un sarakste ar radniekiem Rietumos kalpoja kā līdzeklis, lai vismaz pasīvā formā protests pret okupāciju Latvijā saglabātos un spētu vajadzīgajā brīdī uzplaiksnīt. Kompensējot šo diskutablu secinājumu, nedaudz tālāk gan K. Beķere atzīst, ka latviešu diasporas aktivitātes ASV un te okupācijas laikā funkcionējošais Latvijas diplomātiskais dienests bija viens no vissvarīgākajiem trimdas nopelniem Latvijas valsts pēctecības nodrošināšanā (246. lpp.).

Autore devusi teicamu pārskatu par trimdas nozīmi starptautiskajos notikumos, lieliski raksturojusi avotu situāciju trimdas pētniecībai, kas ievērojami atvieglo turpmāko pētnieku darbu. Arī pašai autorei izdevies iesaistīt nozīmīgākos Latvijā un ārzemēs esošos avotus, kas ir praksē turpmāk izmantojams piemērs trimdas izpētes bāzei. Kaut arī K. Beķere nepretendē uz padziļinātu visu politisko aspektu aplūkošanu un uzsver, ka lasītājam piedāvā pārskatu par trimdu, taču vēlētos bilst, ka “mežs” (trimda) tomēr sastāv no atsevišķiem “kokiem” (trimdiniekiem). Atsevišķu trimdas personību nozīme autores aprakstītajās sabiedriski politiskajās aktivitātēs ir ļoti liela, bet darbs to neatklāj. Es teiktu, ka trimda kā te pieminētais “mežs” jeb kopums (sabiedrība) pati par sevi drīzāk tomēr nebūtu uztverama kā “saprātīga būtne”, kas spēj radīt idejas un tās īstenot. Pieļauju, ka, lasot “Latvijas labā” un vērtējot trimdas procesus, šādas pārdomas varētu raisīties ne tikai man vien... Nav gluži skaidrs, kā autore vispār izprot trimdu – vai tā funkcionē kā šāds saprātīgs kopums (ar tam piemītošo *Common sense*, kā to, piemēram, definēja apgaismotāji, tostarp ASV neatkarības tēvi 18. gadsimtā), vai tomēr tā ir cilvēku apvienība, kur līderim jeb personībai var būt izšķiroša loma. Starp citu, šeit pieminētie vācbaltieši (kas arī jutušies kā baltiešu trimdinieki) vienmēr savu kopienu traktējuši kā indivīdu jeb personību apvienību, kā rezultātā viņiem tapušas daudzas biogrāfisku materiālu kolekcijas, vārdnīcas un leksikoni.⁵

Draudzīgu akadēmisku jautājumu izraisa K. Beķeres monogrāfijas teorētiskās nostādnes un jau virsrakstā dotā ievirze – politiskā darbība trimdā. Vai un cik lielā mērā lietderīgi trimdas politisko darbību nošķirt no sabiedriskām, kultūras, izglītības/skolu u. c. aktivitātēm? Bieži trimdā vieni un tie paši cilvēki bija līderi un iesaistīti pilnīgi visā. Tā, piemēram, darba noslēdzošajā nodaļā aprakstītais 1985. gada vasaras Baltijas brīvības un miera kuģa pasākums (228.–240. lpp.) bija

---

5 Tāds enciklopēdiskais resurss, piemēram, ir *Baltisches Biografisches Lexikon digital*, kurā publicēta kopš pēckara gadiem sistemātiski apkopotā informācija par slavenākajām vācbaltiešu personībām, pieejams: <https://bbld.de/> (skatīts 01.09.2023.).

ne tikai politiska manifestācija Maskavai pret Baltijas okupāciju, bet latviešu, igauņu un lietuviešu saliedēšanas pasākums, sabiedriska un kulturāla aktivitāte, kurā jaunā, modernā veidā iesaistījās tā paaudze, kas neatkarīgo Baltiju jau nebija piedzīvojusi, tā teikt, bija uzaugusi un iedvesmojusies hipiju laikmetā. Politiskā protesta ziņa Maskavai un krieviņiem noteikti bija virsmērķis, bet pats piedzīvojums, kopābūšana un zināma provokācija (tā bija tipiska kopš 60. gadiem Rietumu kultūras komunikācijā un mijiedarbībā ar sabiedrību izplatītajā tā sauktajā “hepeningā”) bija ne mazāk nozīmīgi un iedvesmojoši. Atceros, ka par to ar aizrautību man stāstīja kādreizējais kolēģis un šī pasākuma aktīvs organizētājs, arī šīs pēckara paaudzes pārstāvis, vēlākais Latvijas vēstnieks ASV Ojārs Ēriks Kalniņš.

Kaut arī darbā liels uzsvārs ir uz trimdas darbību politiskās informācijas izplatīšanā, apieta šīs “monētas otra puse” – jautājums par PSRS īstenoto pretizlūkošanu, ietekmi trimdas kopienā un vilināšanu atgriezties dzimtenē, kas neapšaubāmi bija un ir pavīdējusi ne tikai publicistikā, bet arī akadēmisku pētnieku redzeslokā un kuras nozīme ir liela.⁶

Pateicos par iespēju recenzēt kolēģes grāmatu un noteikti iesaku šo faktiem bagāto, akadēmiski priekšzīmīgo lasāmvielu ikvienam, kam interese par latviešu diasporas vēsturi!

© 2024 Raimonds Cerūzis, Latvijas Universitāte

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar Creative Commons

Attiecinājuma-Nekomerciāls 4.0 Starptautisko licenci (CC BY-NC 4.0)

This is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

---

6 Sk., piemēram: Cerūzis, Raimonds (2015). Rezension – Lilita Zalkalns: Back to the Motherland. Repatriation and Latvian Ēmigrés 1955–1958. *Nach dem Zerfall der Imperien: Historische Zäsur und biografische Erfahrung im östlichen Europa / After the Fall of Empires: Historical Turning Points and Biographical Experience in Eastern Europe*. Nordost-Archiv. Zeitschrift für Regionalgeschichte, Bd. 23/2014. Lüneburg: Nordost-Institut, S. 271–274; Jansons, Ritvars (2016). *LPSR drošības iestāžu darbība, 1944–1956 (ziņojumi starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Totalitārisma sabiedrības kontrole un represijas: dokumentu izpēte un tās metodoloģija”, 2015. gada 15., 16. un 17. decembrī Liepājā)*. Rīga: LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts, 300 lpp.